

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete a magyar óvó- és tanítóképzésért

Egyesületi visszaemlékezések¹

Cseh Sándor

Absztrakt

Jelen megemlékezésben a magyarországi tanító- és óvóképzés mérföldköveivel találkozhatunk. Folyamatos fejlődésnek lehetünk tanúi a pedagógusképzés területén. Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének fontos szerepet szántak ezen az úton, ami követte a változásokat és támogatta az óvodapedagógus és tanítói professzió alakulását.

Kulcsszavak: Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete, tanítóképzők

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Ünnepelet Egyesület!

Szeretettel köszöntöm valamennyi tagtársamat, akik pályafutásuk során úgy érezték, és jelenleg is érzik, hogy kötelességünk emlékezni azokra a tettekre, amelyek hozzájárultak, hozzájárulnak a magyar tanítóképzés teljességéhez és fejlődéséhez.

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének jogelődjét 1889. április 16-án, tehát 134 évvel ezelőtt Budapesten Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesületeként, Péterfy Sándor vezetésével alapították. Az egyesület célja az volt, hogy szervezeti formában valósuljon meg a tanítóképzés népművelés ügyének figyelemmel kísérése, fejlesztése, a tanítóképző intézeti tanárok, tanítók szellemi- és anyagi érdekvédelmének előmozdítása (Véghelyi, 1996).

A szervezet önkéntességen alapult, a célkitűzéssel azonosulni tudó tagok szerveződésével jött létre. 1949-ig működött, amikor – mint oly sok intézmény – a betiltottak sorsára jutott. A rendszerváltozást követően, 1992. április 4-én, 43 év hallgatás után Baján az elszánt kezdeményezőknek köszönhetően – a teljesség igénye nélkül idézem fel neveiket: Szövényi Zsolt, Leitner Sándor, Juhász Károly – újjáalakult az óvó- és tanítóképzők érdekvé-

¹ Elhangzott 2023. március 29-én Budapesten az ELTE TÓK épületében tartott ÓTE emlékülésen.

delmi egyesülete. 1992-ben már megalakult a Tanárképzők Szövetsége. A két egyesület feladatrendszerében, amelyeknek a léte egy töről fakad, a magyar pedagógusképzés ügye egymásra talált és együttműködött. Ennek egyik bizonyítéka, hogy a rendszerváltozás utáni felsőoktatás megújulási dokumentumainak megalkotásánál már a két egyesület vezetői egymást segítették.

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének (ÓTE) működésében kimaradt évtizedekben, az intézményrendszerben megtörtént a felsőfokúvá válás, majd a tanítóképző intézetek főiskolává alakulása, rá 10 évre pedig az óvóképző intézeteké.

Az elődök által kijelölt úton a folytonosság igényével megalakult ÓTE szervezetére küzdelmes időszak várt. A képzés tartalmi, majd később a szervezeti, azaz az intézményrendszerben elfoglalt kérdései kerültek előtérbe. A felsőoktatásról rendelkező első törvény előkészületei, majd a 1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról biztosította a képviselői testületek lehetőségét, így az újjáalakult egyesületnek megadatott, hogy az óvó- és tanítóképzésről a felmerülő kérdésekben állást foglaljon.

Ezek közül álljon itt néhány tény. Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének, amelynek szakmai tagozatai az újjáalakulás után megalakultak, döntő sikere volt a négyéves tanítóképzés bevezetése. E megújulásban a műveltségterületek létjogosultságot nyertek, azonosulva a Nemzeti Alaptantervvel. Ennek következménye, hogy a tanítói szakképzettséget szerzett hallgató egy választott műveltségterületen az 5. és 6. osztályban nevelési és oktatási feladatot láthat el. A műveltségterületi képzésből adódó tanítói jogosultság – talán nem szakmai síkon történő értelmezése – adott akkortájt félreértésre alkalmat.

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete hangsúlyozottan kiállt azon alapelv mellett, hogy a tanítóképzőknek nincs szándékában a műveltségterületi képzést „kistanárképzés”-ként beállítani és értelmezni. Ma már markánsan látható, hogy a tanítóképzés négyéves formája megfelel az előzetes elvárásoknak, kiállta az idő próbáját. A közoktatás szívesen alkalmazza - a tanárképzést nem korlátozva - a műveltségterületi végzettséggel rendelkező tanítót. Meg kell jegyezni, hogy az 1994-től bevezetett négyéves tanítóképzésre az eltelt 29 évben a felsőoktatás legstabilabb képződményeként tekinthetünk, hiszen a változtatások sokaságát stabilitással fogadta, számottevő módosítások nélkül a pedagógusképzés rendszerébe szervesen illeszkedett bez. Nem véletlen az, hogy a magyarországi felsőoktatás rendszerében 1994-ben az óvó és tanító szakokra irányulóan elsőként hirdették ki a képzési és kimeneti követelményeket. Ezek az eredmények igazolhatóan alátámasztják, hogy szakmai összefogással a célkitűzések elérhetőek, ugyanis a Főigazgatói Kollégium, a Tantervfejlesztő Bizottság és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének harmonikus munkája példaértékű volt.

Az Egyesület sokat tett azért is, hogy a *jó tanítók* a rendszerben maradjanak, azaz ellenezte azt, hogy a *jó tanítók* kiemelésre kerüljenek, majd olyan felkészítést kapjanak, hogy a felsőbb korosztályok számára lássanak el ok-

tatási-nevelési feladatokat. Az egyesület, azt hangsúlyozta, hogy a tanító – szerepkörének ellátásából nem kilépve – kaphasson olyan további specifikus képzést és szakképzettséget, amellyel doktori képzésben egyaránt részt vehet.

A 2000. évi, a felsőoktatást érintő integrációs átalakítás az önálló óvó- és tanítóképzést érintette legnagyobb mértékben. Ugyanis az ez idáig önállóan működő intézmények – beolvadva az integráló intézménybe – karként vagy intézetként folytatták tevékenységüket. Ebben az új szerepkörben a helyzetkeresés, az új helyzethez történő azonosulási folyamat mind figyelmet, mind pedig energiát vont el az intézményektől. Az Egyesület az új helyzetben (vezetői fórumok más irányú figyelme mellett) a maga eszköztárával próbálta képviselni a képzési rendszer érdekeit, értékeit. E folyamatban arra is volt példa, hogy 2000-ben egy intézménybe kerültek az addig tanárképzést, valamint óvó- és tanítóképzést önállóan megvalósító intézmények.

Az egyesület az integráció utáni években kiemelten összehangolta tevékenységét az Intézményvezetői Kollégiummal, illetve az Országos Tantervfejlesztő Bizottsággal. A három szervezet összefogásának jó példái voltak a bolognai folyamatra történő 2006. évi átállást megelőző, előkészítő évek eseményei. Köztük 2003-ban a kreditrendszer bevezetése, amelyet a jól működő ÓTE szakmai tagozatai nagyban segítettek.

Mi váltotta ki az integráció utáni évek küzdelmes időszakát?

A rendszerváltás utáni gyors felsőoktatási expanzió a korosztály több mint 40%-ának felsőoktatási részvételét eredményezte. A tömegképzés adta körülmények a színvonal csökkenését eredményezték. E folyamat megállítása, a munkaerőpiaci igények, a felsőoktatás versenyképességének megjelenése, a körülöttünk – főként európai szinten – zajló nemzetközi folyamatok reformokat kényszerítettek ki, azaz reformokra volt szükség, amelyek során Magyarország az úgynevezett bolognai utat választotta. Ennek előkészítéseként társadalmi vitára került sor. Így készült el a *Fehér könyv – Csatlakozás az európai felsőoktatási térséghez (CSEFT)* című program. E programnak nagyszámú változata volt napirenden, köztük olyan változat is, amelyben az óvó- és tanítóképzés nem a felsőoktatás rendszerében valósult volna meg. A szakterület – köztük az ÓTE – erőteljes, határozott megjelenése, a pedagógusképzés egységes szemlélete ezeket a változatokat annullálta.

Az óvó- és tanítóképzést folytató intézmények egyik feszítő problémája volt már az 1990-es években is, az akkreditációs eljárások kezdetétől, hogy igyekezzenek a tudományos fokozattal rendelkezőket bevonni a képzésbe, illetve számukat folyamatosan növelni. Ez időben a publikációs felület hiánya is nehezítette a doktori tanulmányok teljesítését. Az ÓTE saját tudományos folyóiratának megjelentetésével segített a megoldásban. A *Tükörkép* publikációs felületet biztosított az intézmények oktatóinak. Majd a Tanárképzők Szövetségével közösen előteremtették azt a forrást, amellyel a Pedagógusképzés című szakmai folyóiratot ismételten újra lehetett indítani, ugyanis a folyóirat 1990-ben, majd 1994-ben már 1-1 számmal megjelent. Az újjászere-

vezett szerkesztőbizottságban mindkét szervezet tagokat delegált. A doktori képzésben résztvevőknek pedig jelentősen javult a publikációs lehetősége.

Az egyesület – a 12 szakmai tagozatán keresztül – az óvó- és tanítóképzés minden területére kiterjedő reflexiója érintette a tanítóképzés határon túli vállalásait, adaptálta és hangsúlyozta a felgyülemlett tapasztalatok sokaságát.

Az ÓTE az óvó- és tanítóképzés gyakorlati képzésben felhalmozott tapasztalatainak feltárásával, a gyakorlóiskolák problémáinak nyitottságával mintaadóan segítette a magyarországi pedagógusképzés rendszerét. Az egyesület szakmai tagozatai segítői vállalásaikat ebben az esetben is kiválóan megoldották.

Az Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének példamutató az a szerepvállalása is, amely a jubileumok, a múlt tiszteletének hangsúlyozására irányul. Ugyanis a képzések evolúciójának folyamatában vannak olyan sarokkövek, amely nélkül jóval szegényebbek lennénk, a képzés nem mutatna olyan stabilitást, amelynek következménye, hogy a képzőhelyek karakterei ma, 2023-ban is jelen vannak. Ez történt az ezredfordulón, 2000-ben, amikor az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete és a Főigazgatói Kollégium által koordinált jubileumi rendezvényen az óvó- és tanítóképző főiskolák (integrált karok) a felsőfokúvá válásuk 40. évfordulóját, a tanítóképzők a főiskolává válásuk 25. évfordulóját, az óvóképzők a főiskolává válásuk 15. évfordulóját ünnepelték. E sorba tartozik a felsőfokú óvó- és tanítóképzés 50. évfordulója alkalmából 2009. október 16-án, a Magyar Tudományos Akadémián – a Főigazgatói Kollégium és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete által – rendezett konferencia. A közelmúltban, 2019. június 25-én pedig az állami magyar tanítóképzés 150 éves fennállását, felsőfokúvá válásának 60 éves évfordulóját ünnepelte az MTA székházában rendezett konferencián.

Kedves Elnök Úr!

Mikor gratulálok az egyesület jubileumához, örülök és köszönöm, hogy az ÓTE munkájában több mint 20 éven át részt vehettem. Kívánok további sikereket. Bízom abban, hogy a jövő teret ad az egyesületi törekvéseknek, hiszen a szakmai kérdések sokasága a jövőben is megfogalmazódik. A választok a folyamatokban résztvevő oktatók, tanárok, tanítók tapasztalatainak összehangolásával fogalmazódhatnak meg hitelesen, gyorsan és szakszerűen. E munkához kívánok kitartó sikereket, erőt és egészséget. Isten éltesse az egyesületet, annak mindenkori tagjait!

Irodalom

Véghelyi, J. (1996). Az Óvó- és Tanítóképző Főiskolák Egyesülete. *Pedagógusképzés*, 21(1–2), 15–19.

Cseh, S.**History of The Association of Teacher Educators
and Teacher Trainers**

In this commemoration, we meet the milestones of Hungarian teacher and kindergarten teacher training. We are witnessing a continuous development in the field of teacher training. The 'Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete' has played an important role in this process, following the changes and supporting the development of the profession of kindergarten teacher and teacher.

Keywords: Association of Teacher Educators and Teacher Trainers, Hungarian teacher and kindergarten teacher training

